

Сергій Адамович

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Івано-Франківськ

Соборність і децентралістські ідеї в суспільно-політичному житті Галичини в умовах незалежності України

Здобуття Україною незалежності не ліквідувало розбіжностей, які існували між Східною Україною і західноукраїнськими землями, і серед частини галицької еліти почали поширюватися сепаратистські і автономістські ідеї. Проросійська преса саркастично стверджувала, що Галичина, створюючи українську державу, надірвалась. Регіон порівнювали з Радянським Союзом, який розвалився, роздавлений важкістю ноші, що перевищила його можливості¹. З цього приводу в науковій думці існують різноманітні оцінки політичних процесів в Галичині і перспектив автономістських ідей у краї.

Відомий політолог К. Бондаренко визнає ідею сепарації Західної України занадто ризикованою. На його думку, мультикультуралізм регіону може сприяти появі окремого галицького, буковинського і т.д. сепаратизмів². Він також вважає, що Галичині бракує еліти, яка могла б стати проводирем держави³. В основі галицького сепаратизму, на думку вченого, є: а) створення своєрідного галицького міфу на основі окремішньої історії та можливості перетворення Галичини на "локомотив", що вивезе Україну в Європу; б) невдоволення частини галицької еліти другорядним, підпорядкованим становищем у рамках українських елітарних процесів; в) поразка галицької моделі Української держави. Додатковими чинниками стали мовний, побутовий (Захід України більш прив'язаний до народних традицій), ментальний (консерватизм Західної України), релігійний (потужний вплив УГКЦ у Галичині).

К. Бондаренко також розглядав сепаратистські рухи в контексті виборчих технологій. Зокрема, галицький сепаратизм певною мірою міг зменшити

¹ Городиский А., *Этносы Украины и украинская нация* // Аргументы и факты в Украине. – 2003. – №23. – С.7.

² Бондаренко К., *Західна Україна повинна домогтися статусу автономної республіки в складі України* // *І.* – 2002. – №23. – С.231-235.

³ Бондаренко К., *Ще раз про сепаратизм* // *І.* – 2002. – №23. – С.289-290.

рейтинги загально визнаних вождів націонал-демократії, відвернути увагу від процесів демократизації в Україні, перенести основний центр суспільної ваги на питання “усамостійнення від київських проблем”⁴.

Львівський журналіст і політолог А. Кирчів вважає автономізм додатком російської імперської ідеї і визнає необхідність проведення для запобігання сепаратистських тенденцій адміністративної реформи за зразком реформи місцевого самоврядування в Польщі⁵. На думку відомого історика Я. Дашкевича, для наступу на галичан “чорні сили Росії” знайшли союзників на Заході. Як доказ він називав те, що Німеччина, Австрія, Польща проводили наукові конференції, де акцентувалося на міфі галицького П’ємонту і відмінностях Галичини від решти України. Вчений вважає, що такими заходами велася підготовка до відновлення “Дранг нах Остен”⁶.

Про безумовно позаукраїнське коріння галицького автономізму висловився також М.Стріха. На його думку, ця ідея могла привабити певні кола у Європі й Америці, оскільки “невелику, але стратегічно важливу Галичину цивілізувати й контролювати простіше, аніж величезну за мірками ЄС, наскрізь корумповану й погано прогнозовану Україну”. Відокремлення регіону вигідне також Росії, адже “тоді можна буде інкорпорувати велику Україну”⁷.

М. Мельничук заперечує можливість єднання всіх західноукраїнських земель через політичний русинізм закарпатців, переважання православ’я в Буковині і Волині та тяжіння Хотинщини до Сходу. На його думку, навіть Галичина з огляду на місцеві еліти, різні конфесії та етнічні групи не є єдиною, а проект “westukraina. eu.” може перетворитися у “halycyna. pol?”⁸. Серйозними перешкодами для реалізації галицького проекту, на думку В. Вітковського, є те, що Галичина в сенсі економіки — не П’ємонт, а радше якась Сицилія, і для “правдивого галиціонера блиск влади легко затьмарює принагідність будь-яких ідей та засад”⁹.

Автор ставить перед собою завдання дати оцінку соборницьким прагненням галичан у процесі становлення української державності і виокремити причини і перспективи автономістської течії в галицькому суспільно-політичному русі в кінці 90-х рр. ХХ ст. — на початку ХХІ ст.

Відзначимо, що населення Галичини протягом трьох президентських кампаній утримувало першість в Україні за ознакою політичної свідомості. Але не можна не помітити падіння рівня електоральної активності. Так, у Львівській області у 1991 р. активність дорівнювала 95,23%, у 1994 р. — 91,46%, а у 1999 р. — 88,01% (у Тернопільській області відповідні показники становили — 97,07%; 91,57%; 90,28%, а на Івано-Франківщині — 95,72%; 89,42%; 89,58%)¹⁰.

Галицька еліта, яка мислила майбутню Україну як “Велику Галичину”,

⁴ Бондаренко К., *Розкольники. Кому вигідний “дерібан” України?* // Галицькі контракти. — 2004. — №6. — 9 лютого, С. 26-27.

⁵ Кирчів А., *Галицький подзвін золотого рубля* // І. — 2002. — №23. — с. 224, 229

⁶ Дашкевич Я., *„Єдність” української нації не виключає її багатогранності* // Хроніка 2000. — 1999. — Вип.31-32. — С. 389.

⁷ Стріха М., *Україна: випробування соборністю*, <http://www.pravda.com.ua>, (доступ: 12.03.2011).

⁸ Мельничук М., *Полеміка з Олегом Хавичем* // І. — 2002. — №23. — С. 280-281.

⁹ Вітковський В., *До проблематики “галицького проекту”* // І. — 2002. — №23. — С. 263.

¹⁰ Нельга О., *Вибори як індикатор і чинник національної інтеграції* // Нова політика. — 1999. — №6. — С. 4.

не була готовою до того, що наддніпрянці, які колись пасивно спостерігали за революційними процесами в Україні, зможуть перехопити ініціативу в процесах державного будівництва. Проте, з приходом до влади Президента Л. Кучми розпочався тривалий період панування дніпропетровської групи. Ще в 1994 р. Л.Кравчук проголосив, що “українська національна ідея вичерпала себе”. Це корелює із початком занепаду впливу Львова як “українського П’ємонту” на процеси формування владної еліти України¹¹.

Центр, уособлений в понятті “українська держава”, характеризувався, в баченні галичан, недемократичністю влади, неефективною економікою, несправедливим розподілом бюджетних коштів між регіонами, невизначеністю у зовнішній політиці. Російська мова ставала дедалі популярнішою, а російський бізнес могутнішим у самій Галичині. В.Костирко образно відзначив, що до 1991 р. галичани гостро відчували злидні і русифікацію, а в період незалежності — відчують три речі, але вже солодко: злидні, русифікацію та велике задоволення від незалежної України¹².

Ідеолог західноукраїнського автономізму О.Хавич, відстоюючи думку, що “проект Україна” не втілюється в життя, закликав розпочати реалізацію проекту “westukraina.eu.”¹³. В художній формі становище Галичини в складі незалежної України політик оцінив наступним чином: “Галичина померла, і цей клінічний факт мало хто заперечує. Залишилось тільки поховати її розчленоване тіло... День похорону стане для Галичини третім і останнім днем злуки з “братами зі Сходу”. Два перших (у 1919 і 1939 роках) принесли галичанам мільйони людських жертв. Цього разу жертвою може стати історична пам’ять галичан і навіть сама згадка про Галичину”¹⁴.

На думку О. Хавича, за століття сформувалась унікальна західноукраїнська ідентичність, на яку радянський період і доба незалежної України справила незначний вплив. Політик вважає, що ідея “Великої України” не мала реального втілення у минулому. Впливи козацької держави він обмежує Центральною Україною, а ідею Київської Русі, на його погляд, ще слід відібрати у Росії. Незважаючи на незначний економічний потенціал регіону, ідеолог автономізму стверджує, що зацікавленість естетської та демократичної Європи регіоном як частиною європейської історії та культури, використання транзитних потоків і туризму забезпечить існування Західної України. Одночасно політик заперечує тезу, що західноукраїнська державність стане об’єктивним союзником Москви в боротьбі проти Східної України, і зазначає, що вона поширюватиме суверенітет “Західної (істинної) України” на всю іншу¹⁵.

Інший прихильник автономістських поглядів В. Павлів відстоював думку про існування наддніпрянського шовінізму, в основі якого “лежить несприйняття і нелюбов до всього “іншого”, зокрема, коли це “інше” є дуже близьким і може часом претендувати на автентичність більш переконливо, ніж оте “своє”. На його думку, в радянський період українцями себе називали тільки галичани, буковинці та частина закарпатців, а також українське населення Польщі, Словаччини, Румунії і еміграція США та Канади. Автономіст

¹¹ Зоткін А., *Роль регіональних еліт та столичного істеблїшменту у формуванні владної еліти України* // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004. – №3. – С. 97.

¹² Костирко В., *Чухраїнство* // І. – 2002. – №23. – С. 243.

¹³ Хавич О., *Західноукраїнець. Чи можливий проект westukraina. eu?* // І. – 2002. – №23. – С. 273.

¹⁴ Хавич О., *Смерть Галичини* // <http://www.rukhpress.com.ua>, (доступ: 28.09.2012).

¹⁵ Хавич О., *Західноукраїнець...*, с. 275-276.

умотивовує таку ситуацію тим, що ніколи не існувало єдиного українського народу (можемо говорити лише про спільне коріння) і він не сформувався за останні 10 літ. Західна Україна, на погляд В. Павліва, втратила за останні роки “кадри для побудови демократичної країни” і початки громадянського суспільства, а тому проблема галицької чи буковинської самоідентифікації є питанням того, що буде з нашим майбутнім, і з нашим минулим¹⁶.

Р. Лозинський також вважав, що у галичан є всі підстави вести мову про сепаратизм. Зокрема, на його думку, Львів по праву може стати столицею краю, оскільки століттями був центром регіону, є найбільшим містом і моноетнічним за складом населення. Серед інших доказів на користь сепаратизму він називає моноетнічність Галичини, виразні регіональні особливості ще з часів Київської Русі, культурно-ментальні відмінності, домінування в регіоні греко-католицької віри¹⁷. М. Лан висловив думку, що, можливо, федерація зробила б стосунки між Сходом і Заходом більш паритетними, а середній донецчанин позбувся б параноїдального страху приїзду в Галичину через недосконале знання мови¹⁸.

Для ілюстрації ілюзорності ідеї соборності України довільно трактувалася вітчизняна історія. В. Костирко відзначав, що галичани успішно перемагали наддніпрянців: крилаті гусари-уніати у XVII ст. били “революціонерів” Б. Хмельницького, УССи в Першій світовій війні — козаків П. Скоропадського, партизани С. Бандери у Другій світовій війні — з’єднання С. Ковпака. Більше того, згідно з твердженням діяча, виборовши і захистивши у 1097 р. незалежність від Києва, галичани розвалили Київську Русь¹⁹. Краєзнавець і есеїст зі Львова В.Чернов акцентував на власних державотворчих традиціях Галичини. Як доказ своєї концепції він називав перебування білих хорватів у складі Великоморавської держави, коронацію Данила Галицького і наявність окремої титулатури в польських королів та австрійських імператорів²⁰.

У колах галицької інтелігенції звучала навіть ідея щодо впровадження в українській мові латинки, яка гарантувала б певніше майбутнє не лише українській національній ідентичності, а й змінило б “багатовекторність сучасної української ментальності на один вектор європейський”²¹.

Автономісти лякали суспільство, що для України вимальовується доля перетворитися на другу Білорусь, від якої “наша держава відстає лише на один крок, який називається Галичиною”²². Окремі західноукраїнські громадсько-політичні діячі демонстрували нерозуміння і несприйняття Києва і Великої України. Так, для К.Бондаренка “Київ — це велика пустеля”, де “люди ходять, не помічаючи один одного” і розмовляють мовою міжнаціонального спілкування — суржиком²³.

Книги Ю. Андруховича, а особливо есе “Моя остання територія”, стали

¹⁶ Павлів В., *Як ми проміняли Галичину на Україну* // Поступ. — 2001. — 23-29 серпня. — С. 2.

¹⁷ Лозинський Р., *Хто такі галичани, і чому вони стають сепаратистами* // І. — 2002. — №23. — С. 295-296.

¹⁸ Лан М., *Відповідь Любкові Петренку* // І. — 2002. — №23. — С. 253.

¹⁹ Костирко В., *Чухраїнство* // І. — 2002. — №23. — С. 242.

²⁰ Чернов В., *Автономія Галичини — етюд історії легітимності* // І. — 2002. — №23. — С. 215-216.

²¹ Островський І., *Ретроспективний futurizm. Журнал “І” про європейський федералізм та українську латиницю* // <http://www.day.kiev.ua>, (доступ: 28.09.2012).

²² Петренко Л., *Україно наша духовная* // І. — 2002. — №23. — С. 248.

²³ Бондаренко К., *Листи з України* // Поступ. — 2001. — 12-18 липня. — С. 2.

декларацією західноукраїнської ідентичності для автономістів. Натомість сам письменник у “Дзеркалі тижня” влітку 2002 р. заперечив свою прихильність до галицького сепаратизму: “Але це жодним чином не означає, що я галицький сепаратист. Все-таки я надто її люблю, цю, за Я. Гашеком і О. Гумбольдтом, дурнувату Галичину, щоб бажати їй державної незалежності”²⁴. Однак у змісті статті проглядалася невдоволеність реаліями незалежності і відчувалися мрії про європейське майбутнє Галичини.

На відмінностях Галичини від решти України акцентували і представники російських шовіністичних кіл. Так, депутат Держдуми Російської Федерації, член комісії з геополітики О. Митрофанов влітку 2001 р. заявив, що “незабаром настане період збирання земель”, і єдина тут проблема — Галичина, яку треба “виділити” — хай вона об’єднується з Польщею²⁵.

У Львові діяв своєрідний неформальний “клуб автономістів”, який, однак, припинив існування через те, що ідеями структури почали спекулювати окремі політики. Осередки західноукраїнської окремішності з’явилися також у Тернополі, Івано-Франківську, Чернівцях, Рівному²⁶. Серед митців культовою фігурою визнавали львівського художника, дизайнера газети “Поступ” В. Костирка. Головним сепаратистом вважається політолог О. Хавич з Чернівців²⁷. І зрештою, дискусія навколо галицьких проектів вийшла на міжнародний рівень після публікації В. Павліва в польській газеті “Politika”, що мала численні передруки та викликала бурхливі відгуки²⁸.

Натомість Т. Чорновіл, Т. Возняк відстоювали думку, що не існує жодного серйозного політика, який би ґрунтовно займався ідеєю галицької автономії²⁹. Крім того, як констатував К.Бондаренко, ідея західноукраїнської спільності чи навіть державності ще не готова перетворитися в ідеологію, а тим більше опанувати маси³⁰. За його оцінками, ідею галицького сепаратизму сповідує не більш як 0,1% населення³¹.

Серед соціальних груп, які підтримують сепаратизм, І. Сімгномів виділяє інтелектуальні кола, “яких цікавить сам процес і як це робиться”, також маргінальні політичні групи, які базуються в Галичині і мають примарні шанси бути представленими у законодавчому органі України. Місцева інтелігенція також зацікавлена у проявах галицького сепаратизму, оскільки “може ще раз продемонструвати київським патронам наскільки складним, специфічним і незрозумілим є для іногородців галицький регіон”³².

Можна погодитися з А. Кирчівим, що галицький сепаратизм має більше емоційного, ніж політичного підґрунтя³³. Поширення автономістських

²⁴ Андрухович Ю., *Сепаратизм?* // Зеркало недели. – 2002. – 24–30 августа.

²⁵ Бадзьо Ю., *Підпільна нація. Нове завоювання України: Статті*, – К.: МАУП, 2003. – С. 61.

²⁶ Хавич О., *Західноукраїнець...*, С. 277.

²⁷ Павлів В., *Автономія для Галичини* // <http://www.pravda.com.ua>, (доступ: 28.09.2012).

²⁸ Маслак О., *Про “сепаратистів” та “федератив”* // <http://gallart.narod.ru/maslak.html>, (доступ: 28.09.2012).

²⁹ Стецишин О., *Автономія чи децентралізація влади?* // Експрес. – 2003. – 23–30 січня. – С.4.

³⁰ Бондаренко К., *Західна Україна повинна домогтися статусу автономної республіки в складі України* // *І.* – 2002. – №23. – С. 233.

³¹ Бондаренко К., *Розкольники. Кому вигідний “дерібан” України?* // Галицькі контракти. – 2004. – №6. – 9 лютого. – С. 27.

³² Сімгномів І., *День злуки* // <http://www.vgolos.lviv.ua>, (доступ: 28.09.2012).

³³ Кирчів А., *Галицький подзвін золотого рубля* // *І.* – 2002. – №23. – С. 221.

ідей в суспільстві стримувало старше покоління галичан, лояльні до центральної влади органи місцевого самоврядування, а також віра у перемогу В. Ющенка та “Нашої України”³⁴.

Ареал можливого регіонального лідерства Львова автономісти поширювали на 10 областей, де мешкає майже кожний третій українець і повсюдно звучить українська мова³⁵. Цікаво, що галицькі сепаратисти, як і політичні русини, вбачали в проектах адміністративної реформи в Україні спроби розділити територію Галичини в межах різних адміністративних утворень і послабити галичанство³⁶.

Напередодні другого туру президентських виборів у 1999 р. у Львові з’явилась листівка, яка закликала населення домогтися автономії Галичини. Її автори апелювали до історії минулого краю і пропонували перетворити регіон в країну міжнародного туризму, ярмарків і виставок, екологічно чистого сільського господарства і науковоміких технологій³⁷. О. Хавич вважає, що вбивство композитора І. Білозіра та записи О. Мельниченка “стали останньою краплею, яка перепоновила чашу терпіння галичан”³⁸.

Проте лідери праворадикальних організацій відкинули можливість сепаратизму західних областей від України і заперечили участь їх політичних структур у таких акціях. На думку народного депутата, голови львівської обласної організації НРУ Я. Кендзьора, листівки стали наслідком праці залишків кадебістських спецслужб задля дестабілізації ситуації в регіоні в передвиборчий період³⁹.

Галицький сепаратизм розглядався як геополітичний чинник, що може бути використаний для розчленування України. Зокрема, про це говорилося в доповіді Фонду Карнегі “Пріоритети американської зовнішньої політики у світлі прогресуючої дестабілізації” (автор Т. Грехем)⁴⁰. Так, ідея розподілу “по Збручу” дала б можливість повернути Росії Наддніпрянщину. Натомість промислово нерозвинута, зі слабким аграрним комплексом Західна Україна не складала б економічної конкуренції країнам Євросоюзу, а майже вся робоча сила вже давно емігрувала в Європу. Крім того, Галичина і Волинь, імовірно, увійшли б до сфери впливу Польщі, Закарпаття — Угорщини, Буковина — Румунії⁴¹. Уже на економічному форумі у Львові у 2001 р. з метою зближення з Європою було підписано договір про співробітництво між сімома західноукраїнськими областями (всі вони входять до складу різних євро-регіонів)⁴².

О. Хавич напередодні парламентських виборів 2002 р. пророкував створення Західно-Української партії і проголошення старту проекту “west-ukraine. eu.”. На його думку, Західна Україна уже вийшла на традиційний для

³⁴ Лозинський Р., оп. цїт., С. 301–302.

³⁵ Вітковський В., *До проблематики “галицького проекту”* // *І.*– 2002. – №23. – С. 262.

³⁶ Хавич О., *Смерть Галичини* // <http://www.rukhpress.com.ua>, (доступ: 28.09.2012).

³⁷ Гуцул Е., *Назад, за незалежність Галичини?* // *Зеркало недели.* – 1999. – 23 октябрю. – С.3.

³⁸ Хавич О., оп. цїт.

³⁹ Гуцул Е., оп. цїт.

⁴⁰ Цикуренько С.Г., *До питання про формування української політичної нації (політико-філософський вимір)* // *Регіональні проєкції державної політики.* – В 2-х т., Т.1. – Сімферополь: Таврія, 2003. – С. 12.

⁴¹ Маслак О., оп. цїт.

⁴² Хавич О., *Західноукраїнець...*, С. 277.

центральноєвропейських держав шлях здобуття незалежності⁴³. Однак цей проект так і не було реалізовано.

Перемога “Нашої України” на парламентських виборах 2002 р. і надії електорату Західної України на обрання В. Ющенка президентом в 2004 р. приглушили автономістські настрої галицької інтелігенції. Навіть проросійські видання відзначали, що “Ющенко — це останній галичанин...який намагається зробити українців єдиним етносом”⁴⁴. М. Стріха вважав, що в Україні існує ситуація хиткої рівноваги між українофонами і русофонами, якщо глибше, — то між прибічниками європейської і євразійської орієнтації. В перспективі україномовна Галичина могла залишитися Квебеком в переважно російськомовному “государстве Украина” з якоюсь своєрідною ідентичністю, спираючись на “советську” міфологію (за взірцем Білорусі), або таким “Квебеком” буде російськомовний донецький регіон — у переважно україномовній Україні⁴⁵.

На думку С.Шумлянського, після виборів 2002 р. в Україні почав здійснюватися проект, якому можна дати умовну назву “Розкол України”. Дискусії про автономізацію Галичини з львівського “Поступу” перекочували в опозиційну київську “Свободу”, англomовний тижневик “Kyiv Post”, журнали “Кореспондент” та “Сучасність”, на радіо “Свобода”⁴⁶.

Свідченням галицького сепаратизму називали святкування в краї річниць утворення української держави у Східній Галичині 1 листопада 1918 р.⁴⁷ Спроби івано-франківських депутатів віддати данину пам’яті ветеранам дивізії “СС-Галичина” або незгоду львівських депутатів з відкриттям кладовища Орлят також сприймали як вияв регіоном автономістських тенденцій⁴⁸.

У грудні 2002 р. у Львові було проведено опитування, у якому респондентам пропонували можливі варіанти поведінки у випадку входження України до Російсько-Білоруського союзу. 31,3% опитаних висловили готовність боротися за незалежну Галицьку державу, ще 11,1% згодні були задовільнитися автономією від Києва. Порівняння соціологічних досліджень 2000 і 2002 р. на предмет автономістсько-сепаратистських тенденцій у Львові свідчили про незначне зростання симпатиків сепаратизму (готовність боротися за самостійну Галичину у 2000 р. висловили 29,4%; прагнення домогтися автономії задекларували — 11,5%)⁴⁹.

Ці результати соціологічних досліджень, як вважає І.Сімгномів, стали суто маніпулятивною технологією мобілізації людей навколо привабливого за змістом, але туманного за суттю гасла: ми європейці⁵⁰. Імовірно, що підтримка автономії чи окремої Галицької держави стала емоційною відповіддю на спроби повернутися до союзу з Росією, а серйозно осмисленою позицією.

⁴³ Хавич О., *Проект...*

⁴⁴ Городиский А., *Этносы Украины и украинская нация // Аргументы и факты в Украине.* — 2003. — №23. — С.7.

⁴⁵ Стріха М., *Перспектива української ідентичності в сучасному світі //* <http://www.dialogs.org.ua>, (доступ: 28.09.2012).

⁴⁶ Шумлянський С., *Розкол України як віртуальна реальність // Критика.* — 2002. — листопад. — С. 2.

⁴⁷ Бичек В., *Галичанин східнякові ока не виклює // Україна молода.* — 1997. — 1 листопада. — С.3.

⁴⁸ Павлів В., *Автономія для Галичини //* <http://www.pravda.com.ua>, (доступ: 28.09.2012).

⁴⁹ Рябчук М., *Дві України: реальні межі, віртуальні війни* — К.: Критика, 2003.— С. 209.

⁵⁰ Сімгномів І., *День злуки //* <http://www.vgolos.lviv.ua>, (доступ: 28.09.2012).

Натомість, на думку Т.Чорновола, кількість автономістів в Галичині в останні роки зменшилася у зв'язку з поступовою нівеляцією зовнішніх ознак галицької неподібності⁵¹. Проте, ми вважаємо, що такі зміни є незначними, оскільки на переважно україномовному Заході пануючими є традиціоналістські та консервативні тенденції.

Восени 2003 р. голова Львівської обласної ради М. Сендак ініціював проведення 1 листопада асамблеї західних областей України, на яку планувалось запросити голів облрад і депутатів Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Закарпатської, Чернівецької і, можливо, Хмельницької областей. Попри те, що асамблея з незрозумілих причин не відбулася, вважається, що мова мала йти про можливість збільшення повноважень керівництва на місцях. Ще раніше М. Сендак просив президента Л. Кучму поновити на роботі чотирьох звільнених у кінці вересня 2003 р. голів районних державних адміністрацій у Львівській області, а львівська облрада звернулася до вищого керівництва держави з заявою, в якій просила припинити тиск на обласних депутатів⁵². Отже, політичні симпатії населення краю, стосунки регіону з Києвом відродили ідею Галицької асамблеї 1991 р.

Проте будь-які ознаки автономістських настроїв в Галичині були знівельовані подіями 2-го туру президентських виборів в Україні 21 листопада 2004 р. В результаті системних фальсифікацій кандидат від опозиції В. Ющенко програв вибори, що викликало масові ненасильницькі протести в Києві, в першу чергу, жителів Західної України. Крім того, облради регіону першими визнали В.Ющенка своїм президентом і засудили фальсифікації виборів.

Так, 27 листопада 2004 р. відповідальність за все, що робиться в Тернопільській області, взяв на себе створений на позачерговій сесії облради виконком, який очолив народний депутат Я. Джоджик⁵³. 30 листопада обласна прокуратура навіть опротестувала передання влади в краї виконкому облради і тим самим призупинила дію відповідного рішення⁵⁴. Подібні структури були створені і в інших областях Західної України.

Як прояв сепаратизму донецькі політики розцінили рішення президії Львівської облради від 26 листопада 2004 р. про контроль повітряного простору області. Згідно з цим рішенням "Укравіарух", "Авіальвів" і 14-й авіаційний корпус мали надавати облradі плани польотів на наступний день для затвердження⁵⁵. Проте такі дії пояснюються численними заявами про перебування в Україні під час революції російського спецназу.

"Розпад почався саме з Заходу", – висловився Л. Кучма, імовірно маючи на увазі визнання західноукраїнськими органами влади президентом В. Ющенка⁵⁶. Представники В.Януковича ознакою сепаратизму зі сторони

⁵¹ Стецишин О., *Автономія чи децентралізація влади?* // Експрес. – 2003. – 23–30 січня. – С.4.

⁵² Добродомов Д., *На асамблею західного регіону поліщуків не запросили* // Експрес. – 2003. – 16–23 жовтня. – С.9.

⁵³ Брусилова А., *Симпатії виборців розділилися, але ніхто не дозволить рвати на шматки державу* // Голос України. – 2004. – 1 грудня. – С.4.

⁵⁴ Мичко С., *Кучмі – "фе", виконкому – "так"* // Україна молода. – 2004. – 10 грудня. – С.3.

⁵⁵ Сенчихин В., *Правовые аспекты "оранжевой" стихии* // Еженедельник "2000". – 2004. – 3–9 декабря. – С.В1, В6.

⁵⁶ Лелюх Е., *За донецкую республику проголосуют в воскресенье* // Сегодня. – 2004. – 30 ноября. – С.3.

західноукраїнської еліти назвали організацію присяги на вірність В. Ющенку місцевими нардепами з “Нашої України”⁵⁷.

Голова Верховної Ради України В. Литвин у виступі 30 листопада 2004 р. також згадав, що ради у Волинській, Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській областях вирішили самостійно здійснювати свої повноваження, які відповідно до Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” вони делегували держадміністраціям, і прийняли рішення щодо створення для цього виконавчих комітетів. Політик відзначив, що названі облради чи не першими подали приклад своєрідного ставлення до чинної законодавчої бази. Одночасно спікер підкреслив, що “тут також є порушення закону, хоча й без досягання повноваження й функції центральних органів державної влади”⁵⁸.

Проте Львівська обласна рада зупинила дію свого рішення щодо створення виконавчого комітету ради, щоб не погіршити ситуацію, не сприяти розколу України й українців. Натомість при Івано-Франківській обласній раді було створено тільки робочу групу з вивчення механізмів утворення та функціонування виконавчого комітету ради⁵⁹.

Трудові колективи й інтелігенція Галичини у численних зверненнях та рішеннях мітингів засудили розпалювання ворожнечі між регіонами та дії, спрямовані на розкол цілісності Української держави⁶⁰. 29 листопада 2004 р. на 50-тисячному вічі в м. Івано-Франківську було прийнято звернення, у якому заперечувалося прагнення жителів західної і центральної України роз’єднати Україну, а натомість звучав заклик: “Прислухаймось один до одного! Ми хочемо того, чого й ви: щоб Україна була вільною і процвітаючою державою, щоб був можливим простий люд, щоб у мирі і спокої жили наші сім’ї, росли наші діти”⁶¹. Спеціальні рішення, присвячені недопустимості розколу в державі, прийняли обласні ради Західної України держави⁶².

Відзначимо, що на початку 90-х рр. лише Галичина була ініціатором демократичних змін і відродження української державності. Проте, як зауважував патріарх Галицької асамблеї С. Давимука, під час помаранчевої революції проти тотального насильства владних структур відбулася консолідація Центральної, Лівобережної України із Західною⁶³.

Натомість влада Донецької, Луганської, Харківської областей всупереч помаранчевій революції почала декларувати сепаратистські гасла, які визначили наслідком подій в Західній Україні. Ситуацію яскраво прокоментувала киянка Н.Клименко: “Нам торочили, що Західна Україна весь час мріє від’єднатися від Великої України. Але останні події дуже яскраво показали, де жи-

⁵⁷ Михайленко М., *Украинская радуга: как выходит из “эпохи кавычек”?* // Ежедневник “2000”. – 2004. – 10 декабря. – С.А2.

⁵⁸ “Про запобігання проявам сепаратизму в Україні, які загрожують суверенітету і територіальній цілісності держави”. З виступу Голови Верховної Ради України В. Литвина 30 листопада 2004 р. // Голос України. – 2004. – 1 грудня. – С.1-2.

⁵⁹ Брус В., *Ради усвідомлюють свою відповідальність* // Галичина. – 2004. – 7 грудня. – С.4.

⁶⁰ Мороз В., Вівчар Б., *За цілісність України* // Галичина. – 2004. – 30 листопада. – С.1-2; Галичина. – 2004. – 2 грудня. – С.2.

⁶¹ *Нас не роз’єднати* // Галичина. – 2004. – 2 грудня. – С.3.

⁶² *Про політичну кризу у державі, що виникла у зв’язку з виборами президента України. Рішення Івано-Франківської обласної ради від 28.11.2004 року* // Галичина. – 2004. – 30 листопада. – С.3.

⁶³ Давимука С., *А за синами йдуть батьки...* // Голос України. – 2004. – 11 грудня. – С.4.

вуть справжні сепаратисти...”⁶⁴.

Масовий приїзд і перебування в Західній Україні спостерігачів зі Східної України в період президентської виборчої кампанії 2004 р. сприяв розвіянню міфів про Галичину і зближенню регіонів країни. Наддніпрянці побачили, що крім аграрного характеру західних областей, найнижчого рівня зарплат і т.д., жителям регіону властива європейська культура, відносно високий рівень життя за рахунок закордонних заробітків, привабливий інвестиційний клімат в краї⁶⁵. Ті ж самі донеччани відзначали, що підсумком поїздок спостерігачів стало усвідомлення того, що “немає протистояння між сходом і заходом України, а є відкрите політиканство і дешевий популізм окремих особистостей...”⁶⁶.

Підсумовуючи, зауважимо, що існування регіональних політичних особливостей в Галичині викликане роз’єднаністю частин України в минулому і носило ситуативний характер в умовах політичної нестабільності. Здобуття незалежності погіршило рівень життя суспільства, не зникло питання другорядного статусу української мови. В країні політичну владу, а ще більшою мірою економічну, поступово захопили представники політико-бізнесових еліт Сходу. Ці фактори в умовах високого рівня корупції і нефаховості чиновників сприяли появі в середовищі частини галицької інтелігенції автономістських ідей.

Децентралістські ідеї знаходили підтримку в дуже вузькому колі інтелігенції, не відбулося їх організаційного оформлення. Автономісти оперували в основному емоціями, не створили переконливі доказової бази для своїх ідей. Натомість більшість населення регіону сповідує соборницькі погляди на розвиток українського суспільства. Це яскраво засвідчили події помаранчевої революції 2004 р., коли галичани масово виступили проти фальсифікацій і зловживань на президентських виборах та доклали всіх зусиль, щоб недопустити створення Південно-Східної Української Автономної Республіки.

Слід сподіватися, що в умовах утвердження української державності відбудеться поступове стирання регіональних відмінностей в політичній площині, а на культурно-духовному рівні особливості Галичини тільки збагачуватимуть українську націю. Натомість надання реальних повноважень місцевому самоврядуванню і децентралізація управління країною сприятиме повноцінному розвитку регіону. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у вивченні дій галичан, спрямованих на захист єдності країни.

⁶⁴ Синяк Д., Спецвипуск “ВЗ” – майбутній раритет // Високий замок. – 2004. – 30 листопада. – С.5.

⁶⁵ Киселев С., *Западная Украина: бедные области, богатые жители* // Аргументы и факты в Украине. – 2004. – №51. – декабрь. – С. 11; Вихопень Н., *Львів – Дніпропетровськ, або два береги однієї ріки* // Молода Галичина. – 2005. – 22 лютого. – С.10.

⁶⁶ Шевченко М., *С Востока – о Западе* // Голос Донбасса. – Донецьк, 2004. – 12 ноябрь. – С.1, 3.

Adamovych, S., Sobornist (Unity) and Decentralization Ideas in the Social-Political Life of Galicia in Independent Ukraine

This article analyses and evaluates the tendencies of unification and autonomy in Galicia. The author argues that, after gaining independence, society did not go through profound consolidation processes, authority and economic power were taken by the elite representatives of the Eastern region of the country, and the issue of the minority status of the Ukrainian language did not vanish, which promoted autonomous ideas among part of the Galician intellectuals. However, the author believes that the major part of the population of the region has sobornist (unity) views regarding the development of society.